

18 november 2015

AJN Jeugdartsen Nederland over de aanpak kindermishandeling: meldplicht nuanceren

Dit document is bedoeld om de leden van de AJN te informeren over de acties die met andere partijen in het veld zijn afgesproken om kindermishandeling beter aan te pakken en over de mening m.b.t. de meldplicht.

Wat vooraf ging

Al enige jaren suddert het debat over de meldplicht kindermishandeling.

In 2010 is er in de Tweede Kamer een motie voor een meldplicht ingediend¹. De KNMG nam een duidelijk standpunt in dat een meldplicht niet wenselijk was, aangezien het slechts schijnzekerheid biedt. Staatssecretaris Veldhuijzen van Zanten (VWS) koos toen uiteindelijk voor de *verplichte* meldcode. De Kamer ging akkoord, hoewel er grote verschillen waren in visie tussen de verschillende politieke partijen. In 2014 is de kindcheck toegevoegd aan de meldcode².

In 2014 vestigde de vice-voorzitter van Jeugdzorg Nederland, Jan-Dirk Sprokkereef in een TV uitzending van de NOS³ de aandacht op het lage aantal meldingen door artsen bij het AMK. Uit de recent verschenen jaarcijfers⁴ van de AMK's uit 2013 blijkt, dat het percentage meldingen van artsen relatief laag is. Overigens zijn de cijfers voor 2014 (nog) niet verschenen. De uitspraken van Sprokkereef veroorzaakten veel onrust in het veld en wakkerden de discussie weer aan over de rol van artsen en o.a. de meldplicht.

Begin 2015 is er op verzoek van VWS een zogenaamde quickscan⁵ uitgevoerd naar het gebruik van de meldcode, inclusief de kindcheck. Hieruit blijkt dat 83% van de artsen goed bekend zijn met de verplichting om te werken met de meldcode. Voor de kindcheck is de situatie minder gunstig: slechts 33% gaf aan hiermee bekend te zijn. Ook associëren de artsen het Veilig Thuis vooral met melden, minder vaak met adviesvragen. Voor de jeugdartsen gelden de volgende cijfers: 100% is bekend met de verplichting om te werken met een meldcode. De eigen vaardigheden om met het stappenplan van de meldcode te kunnen werken worden door 91% van de jeugdartsen als voldoende tot goed beoordeeld. Jeugdartsen passen over het algemeen de stappen van de meldcode vaker toe dan gemiddeld, met uitzondering van stap 5b: melding bij het AMHK/Veilig Thuis. In de

¹ <http://knmg.artsennet.nl/Nieuws/Overzicht-nieuws/Nieuwsbericht/87383/Geen-wettelijke-meldplicht-kindermishandeling.htm>

² <http://medischcontact.artsennet.nl/Actueel/Federatienieuws/Federatiebericht/143915/Kindcheck-wanneer-moet-je-wat-doen-als-arts.htm>

³ Huisartsen die kindermishandeling vermoeden moeten hun zorgen vaker melden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Jan-Dirk Sprokkereef, vice-voorzitter Jeugdzorg Nederland, NOS NTR 28-09-2014.

http://www.npogezond.nl/tv-uitzending/g24_2129/AMK-Huisarts-meldt-kindermishandeling-te-weinig
<http://medischcontact.artsennet.nl/archief-6/Tijdschriftartikel/146730/Melden-kindermishandeling-niet-de-enige-weg.htm>

⁴ Cijfers AMK 2013. <http://www.jeugdzorgnederland.nl/contents/documents/jaarverslag-amk-2013.pdf>

⁵ Rapportage onderzoek onder artsen naar de werking van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (Quickscan). BMC onderzoek, in opdracht van VWS, juni 2015

groepsinterviews werd aangegeven dat jeugdartsen vaker zelf hulp organiseren, waardoor meldingen minder vaak voorkomen. Van de jeugdartsen heeft 9% in de afgelopen 12 maanden een melding gedaan bij het AMHK/Veilig Thuis.

De huidige situatie

De KNMG heeft als overkoepelende artsenorganisatie begin 2015 partijen bij elkaar geroepen om tot een gezamenlijke visie en aanpak kindermishandeling te komen. Dit heeft geleid tot een actieplan kindermishandeling⁶. Betrokken beroepsverenigingen zijn⁷: vanuit de KAMG: AJN en VVAK; LHV, NHG, NVK en inmiddels is dit uitgebreid met de NVvP. De kern van het actieplan is om de artsen in de praktijk meer handvatten te geven om kindermishandeling nog beter te signaleren en aan te pakken. Vertrouwensartsen van Veilig Thuis zouden vaker dan nu ingezet moeten worden bij adviesvragen door artsen. Tevens wordt er ingezet op het ontwikkelen van ondersteuningsmiddelen om het vermoeden van kindermishandeling goed te kunnen onderbouwen, op scholing en gesprekstechnieken om het gesprek met de betrokkenen aan te gaan en op een intensievere en interdisciplinaire samenwerking met alle partijen die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling. Op 22 september j.l. heeft de Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik met een brief de Tweede Kamer ingelicht over haar standpunt⁸. Hierin geeft zij aan een voorstander te zijn van het registreren van alle signalen op een plek, namelijk Veilig Thuis. Dit betekent dat als de professional na het doorlopen van de meldcode bij stap 5 niet kan uitsluiten dat er sprake is van kindermishandeling, hij met Veilig Thuis overlegt en persoonsgegevens deelt. Gezamenlijk met de professional van Veilig Thuis, bijv. de vertrouwensarts, kan op basis van de huidige signalen en signalen uit verleden een plan van aanpak gemaakt worden. Dit advies heeft veel discussie losgemaakt in het veld.

Waar staat de AJN

Ook de AJN wenst dat kindermishandeling beter aangepakt wordt.

De AJN ziet meerdere mogelijkheden om met het veld tot verbetering van de *huidige* werkwijze te komen en de bestaande meldcode en kindcheck nog beter te benutten.

De meldcode biedt structuur, helderheid en garandeert zorgvuldigheid bij het doorlopen van de 5 stappen. Bij een vermoeden van kindermishandeling heeft de arts de plicht om te handelen, volgens deze 5 stappen. Het stappenplan ondersteunt daarmee de signalering en het handelen van de arts. De afweging om tot een werkelijke melding over te gaan, maakt de arts zelf, na eigen onderzoek, na verplicht advies gevraagd te hebben aan Veilig thuis, na gesprek met betrokkenen en na het doen van een risico inschatting op basis van de tot dan bekende feiten. Het besluit te melden *of* om zelf hulp te gaan inzetten, is de eigen professionele verantwoordelijkheid van de arts.

⁶ Zie voor Actieplan Kindermishandeling: <http://knmg.artsennet.nl/Nieuws/Overzicht-nieuws/Nieuwsbericht/151121/Artsencoalitie-tegen-kindermishandeling-investeer-in-samenwerking-Veilig-Thuis.htm>

⁷ KAMG: Koepel Maatschappij en Gezondheid; VVAK: Vereniging Vertrouwensartsen Kindermishandeling; LHV: Landelijke Huisartsen Vereniging; NHG: Nederland Huisartsen Genootschap; NVK: Nederlandse Vereniging Kindermishandeling; NVvP: Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie

⁸ Officiële standpunt taskforce: brief aan de tweede kamer. <http://www.taskforcekinderenveilig.nl/documenten/593/brief.pdf>

De meldcode stimuleert openheid over de zorgen en een goede, respectvolle communicatie. Bovendien vereist de WGBO goed hulpverlenerschap en schrijft een handelingsplicht voor, hetgeen inhoudt dat de arts *moet* handelen als zijn patiënt gevaar loopt, i.c. het kind zich in een onveilige situatie bevindt.

De AJN zet zich in voor de acties zoals beschreven in het actieplan Kindermishandeling dat gezamenlijk is opgesteld met de KNMG artsenpartners.

Waarom geen meldplicht?

Naar de mening van de AJN kleven er veel nadelen aan een meldplicht in stap 5. Onderzoek naar de ervaring in het buitenland met een meldplicht⁹ relateert de toegevoegde waarde van een meldplicht: een substantieel deel van de vermoedens van kindermishandeling wordt alsnog *niet* gemeld, ondanks de meldplicht. Daarnaast kan een hoog percentage van de meldingen niet bevestigd worden. Cijfers over het aantal *ongegrunde* meldingen in de VS en Australië variëren tussen 60 en soms zelfs 80%. Ter vergelijking: in Nederland ligt het gecombineerde cijfer 'geen kindermishandeling of 'niet bevestigd' op 18,6%¹⁰.

Als ouders weten dat de arts verplicht moet melden, bestaat het risico dat ze de zorg gaan mijden en zodoende niet de noodzakelijke hulp krijgen. Voor de JGZ geldt specifiek dat opvoedondersteuning en begeleiding laagdrempelig aangeboden wordt in het kader van primaire en secundaire preventie van kindermishandeling. De AJN is van mening dat een meldplicht contraproductief werkt; de handelingsplicht draagt al voldoende bij aan de taakopdracht van de JGZ. De meldplicht creëert een schijnveiligheid en kan zelfs de onveiligheid voor de kinderen vergroten.

Melden bij Veilig Thuis is ook geen doel op zich. Hulp bieden is dat wel, zodat de mishandeling stopt. Het hanteren van het aantal meldingen bij Veilig Thuis als succesfactor bij de aanpak van kindermishandeling, is een beperkte visie. Veel beter is het om te kijken naar de totale keten, van preventie tot en met hulpverlening.

Door verplichte meldingen kan er een stuwmeer aan - ook onterechte - meldingen ontstaan die capaciteit opslokken die beter elders in de keten ingezet kan worden.

Een meldplicht kan leiden tot een afschuiven van verantwoordelijkheid; 'over de schutting gooien' wordt dan heel gemakkelijk. Dat geldt ook voor de communicatie: het mededelen dat melden verplicht is, zal niet ten goede komen aan de kwaliteit van het gesprek en het gehoord voelen van ouders.

En wanneer wordt een zorgelijke situatie kindermishandeling en wanneer is het dat nog niet? Er is geen scherpe grens, dus de professional blijft met dilemma's zitten.

Verbetering noodzakelijk

⁹ Meldplicht kindermishandeling, een toegevoegde waarde? NJi, van Rossum en Wolzak, 2008
http://www.nji.nl/nl/Meldplicht_kindermishandeling_2008.pdf

¹⁰ Cijfers AMK 2013. <http://www.ieuqdzorgnederland.nl/contents/documents/jaarverslag-amk-2013.pdf>

Ondanks alle inzet van de laatste 5 jaar kan en moet de aanpak van kindermishandeling nog beter. Artsen moeten verantwoordelijkheid nemen, hun kennis en vaardigheden verder op peil brengen om situaties te herkennen en te taxeren, de weg naar forensische expertise beter leren benutten en de samenwerking met andere professionals in de jeugdketen versterken. Dat komt de herkenning en gezamenlijk handelen bij kindermishandeling door artsen ten goede. Met de aan het begin genoemde partijen is een plan van aanpak kindermishandeling opgesteld met heel veel concrete acties; veel hiervan zijn al in uitvoering. Denk daarbij voor de jeugdartsen aan de updates van de JGZ richtlijn en van de LESA kindermishandeling.

Conclusie

Op basis van bovenstaande argumenten vreest de AJN dat een meldplicht meer afbreuk doet dan winst oplevert in het signaleren en stoppen van kindermishandeling. De huidige wet- en regelgeving met de meldcode biedt voldoende ruimte om de aanpak van kindermishandeling te verbeteren. Relevante ketenpartners zijn samen met de AJN doordrongen van het feit dat er versneld gewerkt moet worden aan die verbeteringen. De concrete voorstellen liggen er¹¹. Tijd om samen aan het werk te gaan!

Bijlage:

Recente uitingen rondom Kindermishandeling

- <http://knmg.artsennet.nl/Nieuws/Overzicht-nieuws/Nieuwsbericht/151774/Hulp-aan-het-kind-voorop-in-de-Week-tegen-Kindermishandeling.htm>
- <http://www.ggdghor.nl/standpunten/kindermishandeling/>
- <http://www.dekinderombudsman.nl/70/ouders-professionals/nieuws/standpunt-kinderombudsman-meldplicht-bij-vermoedens-kindermishandeling/?id=587>
- <http://www.nationalezorggids.nl/jeugdzorg/nieuws/28078-vvd-wil-verplichte-meldplicht-bij-vermoeden-kindermishandeling.html>

De AJN is een federatie partner van de KAMG

¹¹ Zie voor Actieplan Kindermishandeling: <http://knmg.artsennet.nl/Nieuws/Overzicht-nieuws/Nieuwsbericht/151121/Artsencoalitie-tegen-kindermishandeling-investeer-in-samenwerking-Veilig-Thuis.htm>